

Ki változott?

BÍRÓ BÉLA

*„Nem tarthatom kisebb
képtelenségnek Medgyessy
kijelentését sem, miszerint
ő nem kétszer ötmillió,
hanem tízmillió magyar
miniszterelnöke szeretne lenni.
Mert igenis kétszer ötmillió
magyar miniszterelnökének kell
lennie ahhoz, hogy mind
a tízmillióé lehessen.”*

dottságomat. Elkezdtem szembesíteni az állításokat a tényekkel, s meglepő eredményekre kellett jutnom. A liberálisok és a szocialisták arról beszéltek, hogy a törvény megrontja a magyar–román viszonyt, de azt kellett látnom, hogy a román–magyar viszony (minden feszültsége ellenére) soha nem volt olyan jó, mint akkor. Sőt azt is látnom kellett, hogy a román–magyar viszonyért aggódó liberálisok és szocialisták olyan hangulatot kezdenek gerjeszteni, mely tényleg megronthatja a román–magyar viszonyt is.

A kampány kezdetén a szocialisták és a liberálisok az Orbán-kormány elvesztegetett négy esztendejéről dörögtek. A totális csődöt egy ún. fekete könyvben az utókor számára is összefoglalták. Hogy aztán Medgyessy Péter azzal nyerve meg számukra a választásokat, hogy megígéri, mindent foly-

tatni fog, amit a Fidesz jól csinált. S a Széchenyi tervtől a diákhitelig fel is sorolt egész sereg (úgymond tökéletesíthető) vívmányt. Evidens: vagy Kovács és Kuncze nem mondtak igazat, amikor az „elvesztegetett négy esztendő”-ről beszéltek, vagy Medgyessy tévesztette meg hallgatóságát, amikor e négy esztendő folytatandó teljesítményeiről beszélt. Harmadik lehetőség nincs. Azt is nehezen tudom eldönteni, hogy melyik Kovács volt az igazi, az-e, aki külügyminiszterként a kölcsönös megértés, az empátia, a mások iránti tisztelet alapelveit hangoztatta, vagy az, aki pártelnökként a valóságtól elrugaszkodó gyanakvás, az intranzigencia és a gonoszkodó gúny mesterévé me-revedett.

Kovács és Kuncze mindvégig személyében támadta az „arrogáns” Orbánt, ott szúrtak rajta, ahol teheték. Orbán azonban, azt hiszem, az egész kampány alatt ki sem ejtette a nevüket.

Mindez korántsem jelenti azt, hogy a Fidesz „igazságát” fogadhattam volna el. Orbán szlogenjét, a „Hajrá magyarok, hajrá Magyarország”-ot, ugyanolyan képtelenségnek tartom, mint korábban a „Magyarország legyen a magyaroké”-t. De sajnos nem tarthatom kisebb képtelenségnek Medgyessy kijelentését sem, miszerint ő nem kétszer ötmillió, hanem tízmillió magyar miniszterelnöke szeretne lenni. Mert igenis, kétszer ötmillió magyar miniszterelnökének kell lennie ahhoz, hogy mind a tízmillióé lehessen. Ha nem ezt teszi, ugyanúgy az egyik ötmillió értékrendjének a másikra való ráerőszakolásában fog jeleskedni, mint ahogyan Orbán is tette (egészen pontosan tette volna, ha teheti).

Ami a politikai nemzet intézményes helyreállítását illeti (lásd: „Horthy-korból ismert revizionista hecckampány”, „felelőtlen irredenta demagógia” etc.), nemigen tudom követni **Eörsi Istvánt**. A magyarigazolvány (melyet magam sem tartottam föltétlenül szükségesnek) korona ide, korona oda, semmiféle komolyan számba jöhető politikai jogosítvánnyal nem ruház fel bennünket (s ennek ellenkezőjéről még Kis János sem igazán tudott meggyőzni). A politikai együtvé tartozás intézményesítését a ketős állampolgárság bevezetése, illetve az állampolgársághoz való kedvezményes hozzájutás törvénybe foglalása jelenthette vol-

na. (Amint azt Schöpfung Györgytől is tudhatjuk, mindkettőre számos példa van Nyugaton.) A magyar törvény ezt nem tette meg. Nem véletlen hát, hogy a Nyugat nem esett irredenta hisztériába tőle. Én is inkább a „felelőtlen irredentizmus”-ra vonatkozó vádat érzem felelőtlennek. Nem tudom ugyanis, miféle realitása, sőt értelme lehetne egy Európai Unióba törekvő ország esetében az irredentizmusnak? Az sem világos számomra, hogy ettől a (ma már a szó szoros értelmében) képtelen irredentizmustól miért épp a magyar **Eörsi István** és nem a román Smaranda Enache retteg? És mitől rettegethetne, ha sem a NATO, sem Európa, sem a magyar nyílvánosság túlnyomó többsége (binnen a jobboldal józanabbik részével), sem a szomszédos államok nem akarnak revíziót? Egyébként is, az irredentizmus elleni (a magyarság szempontjából egykor kétségteletlenül létfonosságú) küzdelem nem merülhet ki az irredentizmus vádjának csépfadaróként való (mai) forgatásában. Ma már az irredentizmus egykori okait kéne felszámolni, olyan feltételeket teremteni, hogy a határon túli magyarok (a québeci franciákhoz hasonlóan) önként vállalhassák mai hazájukat. Ehhez azonban nem csupán a teljes jogegyenlőséget, hanem egyes vélemények szerint még az állami közösségből való demokratikus kiválás, az úgynevezett secesszió jogát is garantálni kellene számukra. Erre vonatkozóan lásd Will Kymlickának (a kérdés egyik legkiválóbb nyugati szakértőjének) cikkét a Fundamentum című emberjogi folyóirat 2001/3-as számában. Nem különös, hogy az önmagukat demokratának nevező szocialisták és liberálisok bizonyos kérdésekben (a benesi dekrétumoktól az irredentizmusig) így vagy úgy mindig inkább az antidemokratikus megoldások fenntartása mellett kötelezik el magukat?

Ami „legnagyobb tévedésem”-et illeti: a kulturális nemzet fogalmát valóban egyetlen mérvadó liberális „nézet” sem ellenzi (merthogy Kis János kivételével szemérmesen hallgat róla), a magyar liberálisok és szocialisták nagy része azonban a kulturális nemzetet az állampolgárral szembeállítva etnikainak vagy etnicistának szokta címkézni, s a hozzá való ragaszkodást a nacionalizmus fő forrásának tekinti. (A nemzet-fogalom eltérő értelmezéseire vonatkozóan lásd Állam és nemzet című írásomat a Liget áprilisi számában.)

Én (ha tehetem) az ellentétes politikai doktrínák békés egymás mellett élésének lehetőségéért próbálok szót emelni. De (akkor is) teljesen sikertelenül...

Eörsi István Vita, teljes tisztelettel című írásában (MH, ápr. 18.) úgy véli, hogy az utóbbi időben megváltoztam. Úgy vélem, van egy másik lehetőség is: a magyar nyilvánosság változott meg. Esetleg éppen az utóbbi időben.

Én a román–magyar viszony és a román belpolitika elemzése során mindvégig azt az alapvető képviseltem, hogy a szemben álló ideológiákat csak akkor közelíthetjük meg racionálisan, ha irracionális tartalmukat társadalmi tényként fogadjuk el, és nem ítélkezünk fölöttük saját, racionálisnak tekintett, de feltehetőleg szintén irracionálisan megalapozott (mert sajátos érdekeinkre épülő) értékeink alapján.

Mindig is úgy véltem: a román és a magyar igazság együtt igaz, és nem egymás ellenében. Ez a vélekedésem Magyarországon érdemén fölül sikeresnek is bizonyult. Amikor azonban ugyanezt a gondolatot a magyar belpolitikára próbáltam alkalmazni, egyszerre kihűlt körülöttem a levegő. Kiderült, hogy Magyarországon a jobb- és a baloldali igazság nem lehet együtt igaz. Sőt külön-külön sem. Szándékaimtól meglepő módon épp azok hűltek el a leginkább, akik a román–magyar együttműködést a legmelegebben szorgalmazták.

Ez a fejlemény gyanakvást ébresztett bennem a baloldali és liberális igazság magyar variánsának „egyetemességét”, sőt a mögöttük álló demokratikus alapelvek (egy részének) őszinteségét illetően is.

A jobboldali igazság „egyetemességében” mindig is kételkedtem. Olyannyira, hogy a jobboldallal szemben magam is hajlamos voltam akár rossziszemű feltevéseket is megfogalmazni. Igaz, sosem merőben alaptalanul. Amikor Orbán Viktort először hallottam (egy, a Magyar Írószövetségben rendezett találkozáson) arról értekezni, hogy Magyarország legyen a magyaroké, a gondolatot – meglehetősen nemzetietlenül – románra is lefordítottam, s rögtön evidenssé vált számomra, hogy a határon „innen és túli” magyarok sorsát szívén viselő épeszű magyar ezzel a képtelenséggel nem érthet egyet. Sem Magyarország, sem Románia nem lehet pusztán a magyaroké vagy a románoké, mindazokénak kell lenniük, akik az adott országokban élnek, sőt kulturálisan meg azokénak is, akik kívül rekedtek a határokon (mindkét esetben több millióan).

A kedvezménytörvény diszkriminatív jellege körül kiobbant vita, majd a választási kampány csak tovább fokozta zavaró-